

פז:

עין משפט
גר מצוה

החובל פרק שמיני בבא קמא

מסורת הש"ס

בבא מ"י פ"ד הל' סו"ב
והוא הולך יד ימיש
סמך עין ט' טושי' ח"מ
סמן חמ' טושי' :
בבב ג' טושי' שם הל' ט'
טושי' שם טושי' :
גר ד' מ"י פ"ט הל' ט'
עדים הל' ז' ע"ן
שם סמך עין פ' טושי'
ירי טמן רש' טושי' כ' כ':
גה ג' מ"י שם פ"א הל' ט'
ט סמך ט'
ג' ו' מ"י פ"ד הל' ט'
חובל וזיק הל' ט' יט'
ע"ן השגות ומ"מ סמך
ע"ן ט' טושי' ח"מ סמן
תה טושי' :
ג' ו' מ"י שם הל' ט'
טושי' שם טושי' :

א"ל לא זכתה תורה לאב אלא
בעלמא נקט האי לישנא כדפי' ואפי' פלעה בפניה דלפחה
מקסה קסבר רב דלית ליה לאב מידי וכן ר"ל לקמן ור"י פליג
וק"ל דלס פלעה בפניה תגלתה של אב ור"י וה"ל בר"י עברה
[שנתפחתה] (מכונות ד' מג': וס' ט'
משמע דברייחא דחבלה דפלעה
בפניה הוא לאב וי"ל דהתם מיירי
בפתיחת כסף שעד ימי ו' בגרות
שחלף מרשות אב שהיה נפחה דבר
מועט אס היה ר"ה למוכרה אוחו
דבר מועט כ"ע מודו דלאב היא
דהיינו שנת נעורים גמורים והכא
נחלקו בכל הפתיחה שהיא נפחתה
כל ימיה בפליעה זו אף לאחר שכלו
ימי הנעורים דמ"ל לרב ולר"ל דידיה
הו' ור' יוחנן סבר דהואיל ואירע
פתיחה זו בנערותה מהא טולה לאב
א"י הכא כמה שהיא נפחתה לקדושין
דמ"ל לרב ולר"ל דלא זכי ליה אלא
קדושין ממס והתם בהפקד מעשה
ידיה דלא ממלא לה קטנים:

באן בסמוכין על ש"חנו בו.
אורי' למ"ד בפרק קמא דב"מ
(ד' י': וס') גבי מליאת בנו ובתו
הקטנים שהוא לאב לא גדול גדול
ממס ולא קטן קטן ממס אלא גדול
וקטן על שלחן אביו והו' קטן וקטן
שאי' קטן על שלחן אביו זהו גדול
אין חילוק בין חבלה שהאב חובל
בו למליאה אבל חבלה שאחריה חובלין
בהן היא דידיה ואפילו בסמוכים
כדמפרש לקמן דכיון דלית להו לערא
דגופייהו ולא חסר לה קפיד אבל
לשמואל דלמר התם קטן קטן ממס
הו' מליאת קטן לאביו אפי' אין סמוך
על שולחנו כדמפרש שמתא התם
שנעשה שמואלה מריאה אלל אביו
וגדול אפי' סמוך על שולחו מליאתו
לעמנו דכיון דלא חסר לה קפיד
וגם אין מריאה אללו אבל הכא שהאב
חובל אס הוא סמוך אפי' גדול הו'
לאב דכיון דחסר קפיד ואס אין סמוך
אפי' קטן הו' לעמנו דכיון דלית ליה
לערא דגופא אין מריאה לאביו ובחבולו
בהן אחריה אפי' סמוכים וקטנים הו'
דידהו כיון דלא חסר וגם אין מריאין:

דבתיב כי טוב לו עסק. הר"א
דהואו קרל בלוי כתיב אלל כי טוב לו עסק
אומר דלפילו גרסי כי טוב לו עסק ויחא
דמדקאמר כי טוב לו עסק ש"מ שכן לר"ך
לעשות: והא מצאיה דמקמא קאמי וקפיד.
האי פירכא לא הו' אלל למ"ד לא גדול גדול
ממס אלל לשמואל איכא טעמיה טיבא גבי
מליאה דמריאה אלל אביו דגבי חבלה לא
שייך האי טעמא א"י אפי' לשמואל בני אמאי
לא אמר בחבלה שמריאה אלל אביו ומשמני
כיון דלית ליה לערא דגופא לא קפיד אב
וקטן נמי לא יריגיה אללו: וקתני ויא' עור
אלא אחריה שחבלו בה חייבין ליתן אבביה.
וא"מ מאי קושאיה הא אוקמא קמייחא בשנת
בגרות דידיהו דכריס דיעשה להס סגולה
דילמא מיירי בשאר דברים כגון נוק ועבר
וי"ל דמסתמא הו' דומיא דזכריס דיעשה
להס סגולה דידיה מיירי אפי' בשנת שאין
מעשה ידיהס לאב ועוד נוכל לפרש
דהא דקתני בגמ' ובגמ' פטור דוקא בשנת
בגרות הו' דלית לן למפטריה משום דסמוכים
על שולחנו אלל משנת ולא משאר דברים
דככל מקום מעשה ידיה לאב תחת מוונות
דגבי אשה ועבר עברי וכעניי ובתו שמוכר
בכל מקום עשה עמי ואיני זך ולפ"ו א"ש
דלא מלי לאוקמא בתרייתא בשאר דברים
חוץ משנת דברים אפי' בניו ובנותיו שלו
מייד וכן משמע דמעט סמוכים על שולחנו
אין לפטורו אלל משנת דפרץ לעיל אי בסמוכים
גדולים ימן להס מיד וכו' לאביו בניו מליאת
גדול לאב אלל אי מיירי בשנת יחא דסברא
פרץ ללאביו בניו למיתב ומנין לו זה אי משום
דמדתה ליה למליאה הא לשמואל אין מליאת
גדול לאב אלל אי מיירי בשנת יחא דסברא
הוא כיון שהוא זן אוחן דשנת שלהס יהיה
לאב כדפרישית וסבר המקשה דאפי' לא יהיו
מעשה גדולים לאב אע"פ שהוא זן אוחן מ"מ
היכא דלמי מעלמא כשנת סברא הוא שיהיה
לאב והא דפרץ והא מליאה דמשמע דאי הו"א
דשנת לאב הוא ולא הו' קשה ליה ממליאה
חזוק ועבר ורפייה ובשנת דלא הו' לאב משום
דמליאה דמיא עפי למעשה ידיה דלדמר
בריש מליאת האשה (מכונות ד' קו. וס') מליאתה
כהעדפה ע"י הדק דמי אף מלי למיר דהא
דקאמר אי בסמוכים היינו אלינא דמ"ד לאו
גדול גדול ממס ומדמי למליאה:

הבא דלא איניש דקפיד בו. וא"מ וכו' דמן
הדין שנת לאב כדקאמר דבא"ש קפנה
חייבין ליתן שנת לאב אפילו כשאיס
סמוכים לפחות להעדפה ומן התורה
היא של אב כדדרישין ברש' קדושין (ד' ג':)
וכסוף אלו נערות (מכונות ד' מ'):
ובנערה שנתפחתה (שם ד' מ'): כי ימכור
איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה
לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה אי"כ
מה ראו חכמים דנגרלא דלא קפדן אמר
בנת קטנה של אחריה יעשה לה סגולה
אפילו בשנת ושחל אמדו חכמים דעתו של
אב ויודעים שמוחל להס משום לערא
דגופייהו במידי דלא חסר ביה ואחו להו
מעלמא:

לדון אלס רשא' לחבול בבתו דהא ישראלית
היא ועבר על לא ויסיף פן ויסיף (דברים כה):
מן הסכסכו בומן ספסכד שלו. ולא
קמי מיהת דעבר עברי שלו
ועבר דלחר דנותן שבתו לרבו. קמי
מיהת דעבר עברי שלו וה"ג כיון דבתו
מעשה ידיה שלו לשקול שנת ידיה
וקשה לרב דלמר לא זכתה מורה
לאב אלל שנת נעורים בלגד
דלודאי אפי' חבלות זכתה לו:
מורה רב בשבט. דהיינו ליה לאב:
בכנו. לא זכי ליה רחמנא אפי' למ"ד
יכול הרב כו'. פלוגמא נמסקת
גיטין (ז' בפרק שני: ספר. סכסכו
ואכול חזור על הפתחים. ל"א סכסכו
לפתחי העיר: להעדפה. המותר
על מוונותיה: דרבה כריה דרב עולא
כפ' נערה שנתפחתה (מכונות מג'):
לאכוס בני למיסכא ליה. דמאי שנת
כי חבל בהו איהו דמפטור משנת
משום דסמוכין על שולחנו כי חבלי
בהו אמרינן נמי למיתב ליה: כמידי דספר
כיה. ממונא כגון היכא דחבל בהו איהו
דנומא ליה אן זיל שליס: וכרי מליאה.
דמן בשנים אוחין (כ"ג דף ג'). מליאת
בנו ובתו הקטנים הרי אלו שלו ואוקימנא
התם (שם): גדול וקטן על שולחנו זהו קטן:
דלפתיחה

ליה עביד עבידתא כולי יומא ולאורתא
זיל סחר ואכול אבל עבר עברי דכתיב
כי טוב לו עמך עמך במאכל עמך
במשחה לא כל שכן בתו כדאמר
רבא בריה דרב עולא לא נצרכה אלא
להעדפה במאי אוקימתא לבתרייתא
בסמוכין על שולחו גדולים ימן להס
מיד קטנים יעשה להס סגולה אמאי
לאביהם בעי למיתב אמרי כי קא קפיד
במידי דקא חסר במידי דאתא מעלמא
לא קפיד איהו וקא קפיד אמרי רווחא
דקאתי להו מעלמא ולית להו צערא
דגופייהו בגווה קפיד אבל חבלה דאית
להו צערא דגופייהו ומעלמא קאתי להו
לא קפיד והוא התם דאית לה צערא
דגופא ומעלמא קאתי לה וקא קפיד
דקתני ולא עוד אלא (אפילו) אחריה
שחבלו בה חייבין ליתן לאביה אמרי
התם דגברא קפדנא הוא דהא אין סמוכין
על שולחו אפילו במידי דאתי להו מעלמא
קפיד הכא דלאו גברא קפדנא הוא דהא
סמוכין על שולחו כי קא קפיד במידי
דקא חסר ליה במידי דאתי להו מעלמא
לא קפיד סגולה רב חסדא אמר ספר
תורה רבה בר רב הונא אמר דיקלא
דאביל מיניה תמרי וכן אמר ריש לקיש
לא זכתה תורה לאב אלא שבת נעורים
בלבד ורבי יוחנן אמר אפילו פציעה
פציעה ס"ד אפילו רבי אלעזר לא
קמביעיא ליה אלא חבלה דאפתיחה

היה גורם כשכיר כשנשכר יהיה עמך
(ויקרא כה) דמהאי קרא דריש ליה
בספרי וכן נראה דהואו קרל בלוי
כתיב אלל כי טוב לו עסק ויחא דמדקאמר
כי טוב לו עסק ש"מ שכן לר"ך לעשות:
והא מצאיה דמקמא קאמי וקפיד. האי פירכא
לא הו' אלל למ"ד לא גדול גדול ממס אלל
לשמואל איכא טעמיה טיבא גבי מליאה
דמריאה אלל אביו דגבי חבלה לא שייך
האי טעמא א"י אפי' לשמואל בני אמאי
לא אמר בחבלה שמריאה אלל אביו ומשמני
כיון דלית ליה לערא דגופא לא קפיד אב
וקטן נמי לא יריגיה אללו: וקתני ויא' עור
אלא אחריה שחבלו בה חייבין ליתן אבביה.
וא"מ מאי קושאיה הא אוקמא קמייחא בשנת
בגרות דידיהו דכריס דיעשה להס סגולה
דילמא מיירי בשאר דברים כגון נוק ועבר
וי"ל דמסתמא הו' דומיא דזכריס דיעשה
להס סגולה דידיה מיירי אפי' בשנת שאין
מעשה ידיהס לאב ועוד נוכל לפרש
דהא דקתני בגמ' ובגמ' פטור דוקא בשנת
בגרות הו' דלית לן למפטריה משום דסמוכים
על שולחנו אלל משנת ולא משאר דברים
דככל מקום מעשה ידיה לאב תחת מוונות
דגבי אשה ועבר עברי וכעניי ובתו שמוכר
בכל מקום עשה עמי ואיני זך ולפ"ו א"ש
דלא מלי לאוקמא בתרייתא בשאר דברים
חוץ משנת דברים אפי' בניו ובנותיו שלו
מייד וכן משמע דמעט סמוכים על שולחנו
אין לפטורו אלל משנת דפרץ לעיל אי בסמוכים
גדולים ימן להס מיד וכו' לאביו בניו מליאת
גדול לאב אלל אי מיירי בשנת יחא דסברא
פרץ ללאביו בניו למיתב ומנין לו זה אי משום
דמדתה ליה למליאה הא לשמואל אין מליאת
גדול לאב אלל אי מיירי בשנת יחא דסברא
הוא כיון שהוא זן אוחן דשנת שלהס יהיה
לאב כדפרישית וסבר המקשה דאפי' לא יהיו
מעשה גדולים לאב אע"פ שהוא זן אוחן מ"מ
היכא דלמי מעלמא כשנת סברא הוא שיהיה
לאב והא דפרץ והא מליאה דמשמע דאי הו"א
דשנת לאב הוא ולא הו' קשה ליה ממליאה
חזוק ועבר ורפייה ובשנת דלא הו' לאב משום
דמליאה דמיא עפי למעשה ידיה דלדמר
בריש מליאת האשה (מכונות ד' קו. וס') מליאתה
כהעדפה ע"י הדק דמי אף מלי למיר דהא
דקאמר אי בסמוכים היינו אלינא דמ"ד לאו
גדול גדול ממס ומדמי למליאה:

הבא דלא איניש דקפיד בו. וא"מ וכו' דמן
הדין שנת לאב כדקאמר דבא"ש קפנה
חייבין ליתן שנת לאב אפילו כשאיס
סמוכים לפחות להעדפה ומן התורה
היא של אב כדדרישין ברש' קדושין (ד' ג':)
וכסוף אלו נערות (מכונות ד' מ'):
ובנערה שנתפחתה (שם ד' מ'): כי ימכור
איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה
לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה אי"כ
מה ראו חכמים דנגרלא דלא קפדן אמר
בנת קטנה של אחריה יעשה לה סגולה
אפילו בשנת ושחל אמדו חכמים דעתו של
אב ויודעים שמוחל להס משום לערא
דגופייהו במידי דלא חסר ביה ואחו להו
מעלמא:

(ל' מכונות מג. מ': ע"ן יב.
נ"מ ג'.) (ז' מכונות מג.
ז' כ"ב ג'. ד' ז"ל פ"ק
י"ג.) (ז' ד"ה שפעת.)
(ז' מכונות מג: תוספות
ד"ה שפעת איהא שעד ימי
נערות והוא נסוף.) (ז' ו"ט'
מכונות מכונות מג. ד' ה'
ל"ג קדושין פו. ד"ה י'
ט"ו.)

תורה אור השלם

ו. ודעה כי יאמר אל"ך
לא אצא מעמך כי
אחריך ואח' ביתך כי טוב
לו עמך. דברים טו טז

מוסר רש"י

יכול הרב לומר לעבד.
ממני עשה עמי.
מלכא ואיני זך. אלל
חזר על הפתחים וגיטין
(י"ג.) רב חסדא אמר
ספר תורה. לומר טו.
הרי פירות והקן קיס
(רש"י כ"ב ג'.) דיקלא
דאביל מיניה. הקן.
תמרי. והקן קיס. אלל
נשיקא לא. שחל אירע
כה דבר הקלה ותאבד
(שם.)